

Ekainak 5 - Ingurumenaren Munduko Eguna **Ekin lanari!**

EDE Fundazioa jasangarritasunarekin konprometitutako erakundea da. Eta horretarako gure jarduerak ingurumenean duen eragina modu kontzientean arintzea helburu duten praktiken multzoa badugu.

Konpromiso hori, duela gutxi, gure **Inpaktuari buruzko Estrategian** (2024) islatu da. Estrategia horretan, gure aldaketa-ikuspegiaren helburua da **"gizarte jasangarri bat lortzea, planeta zaintzen duena eta pertsona guztiak zaintzen eta barnean hartzen dituen, eskubide berdinak dituztenak, partaidetzatik eta guztion ongiaren zerbitzura arduraz eraikiak"**. Gainera, gure hamabi jardueraprintzipioetako batek esplizituki adierazten du "jasangarritasunaren bilaketa zentzu integral batean: ingurumenekoa, ekonomikoa, soziala eta kulturala".

EDE Fundazioa hasieratik Euskadi 2030 Gunean sartuta dagoen Euskadiko Hirugarren Sektore Sozialeko erakundeetako bat da, eta Garapen Jasangarrirako Helburuen aldeko Euskal Aliantzari atxikimendua berri du, "2030 Agenda Kontratu Sozial baterako" deklarazioaren bidez. Bat gatoz 2030 Agendarekin, eta konpromisoa hartu dugu hura hedatzeko eta Garapen Jasangarriko Helburuak (GJH) lortzeko. Erakunde gisa, zeharkako laguntza ematen diegu garatzen ditugun jardueretan.

EDE Fundazioaren barruan **IZADI Batzordea** jasangarritasuna bultzatzeko tresna da, 25 urte baino gehiagoko esperientziarekin (lehen "GAIA" izenarekin). IZADIk bermatu nahi du ingurumenaren eta jasangarritasunaren ikuspegiak eragina izango duela erakunde gisa egiten ari garen jardura guztietan. Jardura horiek, gure orientazio estrategikoan berretsi dugun bezala, hurrengo urteetan **bultzatu eta sendotu** nahi ditugu.

Krisi ekosozial global baten eragile gisa jokatzeko ari gara. Egia da mundu hiperkonektatu batean bizi garela. Mundu horretan smartphone kamera baten azterketatik eta sare sozialetako plaza publikoan berehala jartzetik ezin du inor ihes egin, gero eta urdin kolore gutxiago duen gure planetaren ingurumen-hondamendiei buruzko albisteak egunerokoetan ditugu: pandemiak, sute suntsitzaileak, uholdeak, urakanak... Badirudi ingurumen-hondamendi horiek atzean uzten dituzten giza hondamendiak (goseteak, gerrak, migrazioak...) ez direla "albiste", eta hori da, zalantzarik gabe, benetako eragina.

Albisteei ia egunero gehitzen zaizkie gure planetan klima-aldaketak aurrera egin duela egiaztatzen duten ebidentzia zientifikoak. Ia atzo bertan, *Nature*¹ aldizkariak artikulu bat argitaratu zuen, 2023ko uda azken 2.000 urteetan ipar hemisferioan erregistratutako beroena izan zela dioena. Eta

¹ Esper, J., Torbenson, M. & Büntgen, U. "2023 summer warmth unparalleled over the past 2,000 years." *Nature* (2024/05/14). <https://doi.org/10.1038/s41586-024-07512-y>

ebidentzia horretaz gain, artikulua beste primizia bat ematen du: 2024ko udak marka hori gainditzeko itxura osoa duela. Oso inozoa da berotegi-efektuko gasen munduko isuriak izugarri murriztuko direla pentsatzea, 2010-2019 aldian munduko historiako maila altuenetan kokatu baitziren. (albiste zirrargarri horiek Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) Nazio Batuen Erakundeak iragartzen ditu).²

Andrés Rábago *El fogonero del Titanic* liburuan,³ 1997 eta 1998 urteen artean El País egunkarian argitaratutako bineten aukeraketa bat biltzen du Enzensbergerren *El hundimiento del Titanic* eleberriko "Shine" pertsonaia sugina erabiliz, gure garapen-ereduaren maila desberdinetan (ekonomikoa, politikoa eta soziala) egiten jarraitzen dugun ekintza eta portaera multzoaren hari gidari gisa. Egutero jarraitzen dugu garapen-eredu hori egiten, ezer gertatuko ez balitz bezala. Eta guk gure makina-geletan etengabe elikatzen dugu ontzi handi honen galdara, eta horrela jarraituz gero bere iceberg-a aurkituko du.

Beraz, "Antropozenoaren aroak" eragindako inpaktua da. Jared Diamondek duela ia hogeita urte azaldu zuenez, historian zehar ingurumen-faktoreak rol bat izan zuen gizarteak, kulturak eta zibilizazioak desagertzeko, eta kasu honetan, klima-aldaketak berekin dakartza produktu kimiko toxikoko kontzentratzea, energia-iturri gutxi izatea eta luraren ahalmen fotosintetiko agortzea, eta horiek guztiak gure ekoizpen- eta kontsumo-ereduaren ondorio dira. Eta horrek berezitasun historiko bat eragiten du: planeta osoaren "**kolapso globala**" izateko arriskua. "*Erloju-bonbak bezalakoak dira baina berrogeita hamar urtetik beherako metxarekin*"-dio.⁴

"There 's no Planet B" testuinguru horretan, krisi ekosozial global horren ebidentzien ondorioz, "Brundtland txostena" (Gro Harlem Brundtland Norvegiako lehen ministro ohiaren izenez deitua), 1987koa, edo "Garapen Iraunkorrerako 2030 Agenda", 2015koa, gaur egun "**retardismo klimatikoa**" deritzonaren adibidetzat har daitezke.

Errealitateak gainditu egin ditu, beste behin ere, erakundeen plangintzak. 2030 Agendari eta haren GJHei sei urte baino ez zaizkie falta amaierara iristeko. GJHak zahartzen ari dira. Eta zer esan Brundtland Txostenaren "garapen jasangarriaren" noziotik bertatik igaro diren hogeita hamazazpi urteez ("etorkizuneko belaunaldien beharrak arriskuan jarri gabe orainaldiko beharrak asetzen dituen"); hori, dagoeneko gure belaunaldia da, gu guztiok. Hortik dator "*retardismo klimatikoa*" adierazpena.

Sakonean **jasangarritasuna eta jasangarria** denaren **hedapena** dago, zalantzarik gabe, arrakastatsua. Dena jasangarria bada, denok baldin bagara, zergatik jarraitzen dugu gure ingurumen-ekosistema egunetik egunera jasangaitzago bihurtzen? Indar handiagoz sortzen dira "jasangarritasunaren modarekin" kritikoak diren ahots batzuk; izan ere, klima-aldaketaren

---

² <https://www.ipcc.ch/>

³ Andrés Rábago (El Roto). *El fogonero del Titanic*. Temas de Hoy. 1999.

⁴ Jared Diamond. *Colapso. Por qué unas sociedades perduran u otras desaparecen*. Debate. 2006, pág.643.

ondorioen argitan, badirudi jasangarritasunaren helburua "orainaldi jasangaitz bat iraunarazteko moduak aurkitzera bideratuta dagoela, ez etorkizun berri batean pentsatzera."⁵

"Ecopostureo" (greenwashing)⁶ delakoa jasangarritasunarekiko kritika honen adierazpenetako bat da. Mundu garatuen aktibo dauden eragileek ingurumenaren arloan egiten duten edozein portaera "ecopostureo" gisa sailka daiteke. Ecopostureoaren adibide gisa: 1. konpromiso anbiguoak ekoizpen-jarduera jakin baten karbono-aztarnaren inpaktua murrizteko edo konpentsatzeko; 2. ekoizpen-jardueraren kokapen geografikotik urrun dauden urbanizatu gabeko lursailak erostea (hustutako Espainia izan, Afrikako edo Hego Amerikako kontinenteko herrialde bat izan); 3. ingurumen-inpaktu handia duten ekoizpen-jarduerak hirugarrenei karbono-aztarna konpentsatzeko bonoak erostea; 4. hiri-hondakin solidoak birziklatzera erabat bideratutako erakundeek egindako ekintza "ekologiko" eskas batzuk; edo, azkenik, 5. gure eguneroko jardunek banako kontsumitzaile gisa duten inpaktu eraginkor eskasa (birziklatzea, produktu berdeak erostea, mugikortasun iraunkorra...) testuinguru global batean. "Ecopostureo" gisa ulertuta, praktika horiek guztiek icebergaren aurkako inpaktua arintzen dute, baina ez dute atzeratzen.

Gainera, ezin dugu ahaztu jasangarritasunaren nozioak berak garatutako mendebaldeko izaera etnozentrikoa. "Iparraldeko" kontsumitzen ditugun produktu garatuek produktu horien osagaiak fabrikatzeko prozesuak mantentzen dituzte beti Hegoaldean egon diren lekuetan.⁷ Eta orain "Hegoaldeko" beren garapenaren promesaren zain egon behar dute, Iparraldeko prozesatutako jasangarritasunarekiko debozioaren izenean. Eta Hegoaldeko herrialdeak lehen "garatzeko bidean" bazeuden, orain "garapen jasangarriko bidean" daude.

Baina nola izango da erraza "krisi ekosozial globalari" irtenbide koherentea, inklusiboa eta bidezkoa ematea, krisi horrek gure garapen- eta kontsumo-ereduaren motorrari, nukleo gogorrari aurre egitea dakarrela argi dagoenean? Aukera posibilista, kasu honetan, "jasangarritasunaren" alde egiten duena eta bere laguntzaileen legio osoa (ekonomia zirkularra, trantsizio energetikoa, ekonomia berdea...), bere nahigabeko ondorioak ditu ingurumenean, eta, esan bezala, agerikoa da. Eta kontrario batzuek ahal duten guztia egiten dute egungo status quo-a mantentzeko, mota eta baldintza guztietako "fake"-ekin.⁸ **Gaitz handien aurrean, sendabide handiak. Eraldaketatik aldaketarantz ibiltzea ez da gauetik goizera egiten.** Baina IZADik, EDE Fundazioaren ingurumen-batzordeak, uste du krisi ekosozial global hori iraultzeko trantsizio energetikorako bideak bultzada bat behar duela, **jasangarritasunetik abiatuta desazkunderantz joko duena**. Badira justizia soziala eta deskarbonizazioa konbinatzeko gai diren irtenbideak, ekonomikoki eta politikoki bideragarriak direnak, baina ez datoz bat garapen jasangarriaren egungo esparru/paradigmarekin.⁹

Eta foku utopiko (eta inozo ere, zergatik ez) horretan, **desazkunderako** bidean, hazkunderako alternatiba gisa ulertu behar den horretan –hor oinarritzen baita jasangarritasuna-, eta trantsizio ekosozial bidezkoak eta inklusiboak erraztuko dituen horretan (Yayo Herrerok hainbat formatutan

⁵ Andreu Escrivà, A. *Contra la sostenibilidad. Por qué el desarrollo sostenible no salvará el mundo (y qué hacer al respecto)*. Arpa Ediciones. 2023, pág.63.

⁶ Enciso, J. (Coord.) *Alerta greenwashing. El ecoblanqueo en España*. Pol-len edicions. 2023.

⁷ Paradoxikoki, are osagai intentsiboagoak produktu teknologikoen kasuan: ordenagailuak, smartphoneak, ibilgailu elektrikoak zatiak (bateriak), eguzki-plakak, ...

⁸ Fresco, P. *Energy fakes. Mitos y bulos sobre la transición energética*. Barlin libros. 2024.

⁹ Fernando Valladares. "Decrecimiento". En *Sistema: revista de ciencias sociales*, nº 269-270, 2024 (Monográfico: El reto de las políticas medioambientales), págs. 195-204.

dioen bezala)¹⁰, EDE Fundazioan ziur gaude gure esku dagoela iragarpen distopikoak iraultzea. Horretarako, **lehenik eta behin, erakunde gisa egiten ditugun jarduerak ingurumenean duten eragina zaintzeko begiradaz kutsatzen jarraitu behar dugu**. Begirada "berde" hori modu naturalean txertatu behar dugu. Espezializazio funtzionalen, kategoria bakarren eta monolaborantza ideologikoen garaia igaro da. Ikuspegi batzuek, nahitaez, bat egin behar dute gure eguneroko jardunbideekin. Zorionez, EDE Fundazioaren jardueren eta bere nortasunaren zeharkako izaera bat datoz gizarte bidezkoago, inklusibo, erantzunkide, eta jasangarriagoaren alde lortutako konkista txiki-handiekin.

Erakunde gisa oraindik bide luzea dugu egiteko. Baina horretan ari gara, beti posizionamendu kritikotik eta pragmatismotik. Pazientzia hartu, ez baita besterik geratzen. Icebergak flotatzen jarraitzen du. Ekin lanari!

---

¹⁰ Yayo Herrero y Fernando Prats. "La transición ecosocial justa en España." En *Sistema: revista de ciencias sociales*, nº 269-270, 2024 4